

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการพัฒนาชนบทตามแนววิถีชุมชน
เชิงพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
- ผู้วิจัย** : พระมหาบุญเกิด กตเวที (มะพารัมย์)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
- คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ดร.พิเชษฐ ทังโต, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pub. Admin.)
 - : ดร.บุษกร วัฒนบุตร B.A., M.A., D.P.A. (Pub. Admin.)

วันที่สำเร็จการศึกษา :

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาชนบท ๒) เพื่อศึกษาบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชนบทตามแนววิถีชุมชนเชิงพุทธในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน ๓๓ รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักและอธิบายเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท จากการศึกษา พบว่า บทบาทในการพัฒนาชนบทของปราชญ์ชาวบ้าน มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการสร้างความร่วมมือ ๒) ด้านการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และ ๓) ด้านความต่อเนื่องและความยั่งยืน ส่วนรูปแบบในการพัฒนาชนบทตามแนววิถีชุมชนเชิงพุทธเป็นการบูรณาการระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมตามแนวของ International Association for Public Participation ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ๒) ด้านการรับฟังความคิดเห็น (Consult) ๓) ด้านการเกี่ยวข้อง (Involve) ๔) ด้านความร่วมมือ (Collaboration) ๕) ด้านการเสริมอำนาจชุมชน (Empower) ส่วนหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบูรณาการกับการพัฒนาชนบทตามแนววิถีชุมชนเชิงพุทธ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม ๗ ประการประกอบด้วย ๑) หมั่นประชุมเนื่องนิตย์ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจกรรมร่วมกัน ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ๔) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ๕) ไม่ข่มเหงสตรี ไม่ลู่อำนาจแห่งกิเลสตัณหา คือความอยากได้ อยากมี อยาก

เป็น ๖) เคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูชนียสถาน และ ๗) ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มา พึงมาสู่แว่นแคว้นของเรา และท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก

๒. บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้พบว่า การแก้ไขปัญหาต่างๆของชุมชนชนบทมักจะแก้ปัญหากันเองโดยภาครัฐเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาแต่การขับเคลื่อนเป็นภาระของประชาชนโดยตรง ซึ่งประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการรับคำแนะนำจากปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีผู้นำคือ ๑) พ่อค้าเตี๊อง ภาชี ๒) พ่อผาย สร้อยสระกลาง และ ๓) พ่อสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ เป็นผู้นำชุมชน และเป็นผู้ริเริ่มให้ชุมชนได้ คิด พุดคุยกันในการแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชุมชน ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านทั้ง ๓ ท่านถือว่าเป็นต้นแบบแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีแนวคิดที่เป็นไปในบริบทเดียวกัน คือ วิถีการดำเนินชีวิตที่เน้นการพึ่งตนเอง ทำเกษตรธรรมชาติ เน้นการเกื้อกูลกันเองของธรรมชาติ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานเพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมืออย่างกว้างขวางทั้งในชุมชนและนอกชุมชน โดยศึกษาในกรอบบทบาท ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการสร้างความร่วมมือ ๒) ด้านการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และ ๓) ด้านความต่อเนื่องและความยั่งยืน มีกลยุทธ์ในการสร้าง ความร่วมมือคือ ได้แก่ ๑) จัดให้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องทั้งในเครือข่ายระดับพื้นที่และนอกพื้นที่ ๒) จัดให้มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ ๓) ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิกในเครือข่าย ในด้านข้อมูลวิชาการ วัสดุอุปกรณ์ และการตลาดแก่สมาชิก และ ๔) ดึงศักยภาพของบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน มามีส่วนร่วม ร่วมในการดำเนินงาน

๓. รูปแบบการพัฒนาชนบทตามแนววิถีชุมชนเชิงพุทธในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จากการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาชนบทในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้เป็นการผสมผสานระหว่างกรยึดถือเอาตามแนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้นำชุมชนซึ่งบทบาทที่ปราชญ์ชาวบ้านดำเนินการอยู่นั้นแท้จริงแล้วเป็นการดำเนินการในบริบทของวิถีชุมชนเชิงพุทธ ได้แก่การพร้อมเพรียงกันประชุม และเลิกประชุม ซึ่งการถ่ายข้อมูลข่าวสารของชุมชนชนบทนั้น มักจะได้รับการถ่ายทอดผ่านวิทยุชุมชน และหอกระจายเสียงมักจะตั้งอยู่ภายในวัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมของชุมชน เมื่อมีการนัดประชุมเพื่อแจ้งข่าวสารแก่ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่นจึงมักจะนัดประชุมกันที่ศาลาการเปรียญของวัด ซึ่งนอกจากจะมีการแจ้งข่าวสารทางราชการแล้ว ยังมีการแจ้งข่าวสารการทำบุญในชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย เช่น การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น ชาวบ้านจะรวมกลุ่มจัดกิจกรรมโดยได้นำผลผลิตทางการเกษตรของแต่ละบ้านนำมาช่วยงานบุญของวัด วิถีชุมชนเชิงพุทธในบริบทนี้จึงแสดงให้เห็นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุม การจัดกิจกรรมงานบุญต่าง ๆ ตามประเพณีในชุมชนชนบทนั้น ซึ่งมักจะผูกติดกับวัดในหมู่บ้านนั้น ๆ รวมทั้งการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะหลักคิดหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนชนบทของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของคนในชุมชนซึ่งได้ดำเนินวิถีชีวิตเป็นแบบอย่างมาแล้วนับทศวรรษ ไม่ว่าจะเป็นการทำกรเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งท่านเหล่านั้นก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ได้ผล ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านทั้งสิ้น

Thesis Title : The Role of Philosophers for Rural Development by Buddhist Community Folkway in Lower Northeastern

Researcher : Phramaha Boonkerd Katavedī (Maparum)

Degree : Doctor of Philosophy (Public Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Phichet Thangto B.A.,M.A., Ph.D. (Pub. Admin.)

: Dr.Bussakorn Watthanabut B.A.,M.A., Ph.D. (Pub. Admin.)

Date of Graduation:

ABSTRACT

Objectives of this research were 1. To study the appropriate concepts, theories and Buddhadhamma for rural development, 2. To study the roles of village scholars in rural development in lower North Eastern Region and 3. To propose a model for rural development according the Buddhist folkway in lower North Eastern Region.

Methodology was the quantitative research collecting data from 33 key informants, purposefully selected. Data were analyzed by content analysis and descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. The concept, theories and Buddhadhamma and the roles of village scholars in rural development consisted of 3 aspects; 1) encouraging participation, 2) village wisdom utilization and 3) continuity and sustainability. The model for rural development according to the Buddhist community folkway was the integration of Aparihaniyadhamma with participation in line with International Association for Public Participation in 5 aspects as (1) to inform, (2) to consult, (3) to involve, (4) to collaborate and (5) to empower. The appropriate Buddhadhamma for rural development according the Buddhist community folkway was Aparihaniyadhamma 7 as; (1) regular meeting, (2) meeting and adjournment and doing duties together in harmony, (3) not to establish new rules and abolish the old rules,(4) respect and listen to the elders, (5) women and girls of families must not be forced and abducted by greed and desires, (6) respect and worship community shrines and (7) find the way for Arahantas to come to the community and those who already had come be well protected and live happily.

2. The roles of village scholars in rural development in lower North East Region were problem solving directly by themselves, the state agencies only gave

advices. People were used to the advices from the village scholars who were the community think-tanks, led by 1) father Kamdueng Pasi, 2) father Phai Soisraklang and 3) father Sutthinan Prachayapruet. These three scholars were community leaders who initiated the concept of community brainstorming, thinking together, solving problem together. They were considered the community base of wisdom. They emphasized the life style of self-reliance, organic and nature for nature sake agriculture, reducing expenditure and increasing income, network of community scholars and North East multi-partnership for wider both internal and external cooperation in 3 areas as 1) encouraging cooperation, 2) villagers' wisdom utilization, 3) continuity and sustainability. The strategies for cooperation was (1) regular and continuous meetings of network in and outside of community, (2) regular demonstration and monitoring the functions of networks, (3) supporting members of networks with data, academics, raw materials and marketing and (4) utilizing the capability of person resources from, state and private sectors for cooperative operation.

3. The model of rural development according to the Buddhist community folkway in lower North Eastern Region was the integration between the concepts of the village scholars who were leaders in the development. In fact, the concept was the application of the Buddhist principles as regular meeting and adjourning. This information was broadcasted through community radio and community public address systems located in monasteries, the community centers. Regular meetings were held at monastery halls. This information dispatching systems were not only used to inform information from the government, but also to inform the community activities such as merit making, Katinatana and Phapa, yellow robes offering to the monks. Villagers would bring their agricultural products to share in merit making by way of Buddhism. This general context of community way of life indicated that community traditions, cultures and social activities evolved at monasteries, promoting community wisdom which village scholars had set good examples for many decades. The village scholars had proved the success to villagers in many areas such as agriculture in line with the sufficiency economy philosophy and other development success that came from the village scholars' wisdom.